

**НАПРЯМ 12. МИСТЕЦТВО,
МЕДІА ТА КУЛЬТУРА СПРОТИВУ:
НОВІ ФОРМИ ХУДОЖНЬОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ВІЙНИ**

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-621-1-69>

Гончарова О. С.,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії України
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Брагіна Т. М.,

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри народної хореографії та теорії танцю
Харківської академії культури
м. Харків, Україна*

Брагін Ю. А.,

*кандидат культурології, доцент,
доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін
Державного біотехнологічного університету
м. Харків, Україна*

**КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ
КУЛЬТУРНОГО СПРОТИВУ УКРАЇНИ
ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ**

Російсько-українська війна, що розпочалася у 2014 р. з анексії Криму та збройної агресії на сході України, стала одним із найважливіших викликів для української державності, суспільства та культури. В умовах збройного протистояння культура набула нового значення, перетворившись на важливий ресурс суспільної мобілізації, консолідації громадян та формування національного нарративу спротиву. Особливо ці процеси посилюються після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 р., яке суттєво загострило як військове, так і інформаційно-культурне протистояння. Одним із ключових елементів сучасного культурного процесу є креативні індустрії, які

охоплюють різноманітні сфери творчої діяльності від мистецтва, музики та літератури до дизайну, кіно, цифрових медіа та інших напрямів культурного виробництва. Попри значну увагу до культурних процесів, пов'язаних із війною, питання ролі креативних індустрій у формуванні культурного спротиву та суспільної стійкості України все ще потребує комплексного наукового осмислення. Вивчення цієї проблематики є важливим не лише для розуміння сучасних культурних трансформацій, але й для визначення потенціалу творчого сектору у процесах після-воєнного відновлення та розвитку українського суспільства.

Поняття креативних індустрій охоплює широкий спектр видів діяльності, пов'язаних зі створенням, виробництвом і поширенням культурного та символічного продукту. До них належать такі сфери, як дизайн, кінематограф, музика, література, театр, мода, архітектура, візуальне мистецтво, видавнича справа, реклама, а також цифрові медіа та інші напрями творчої економіки. Спільною рисою цих галузей є використання творчого потенціалу, інтелектуального ресурсу та культурного досвіду для створення нових ідей, образів і смислів, що мають як культурну, так і економічну цінність. У сучасних наукових дослідженнях креативні індустрії розглядаються не лише як складова культурної сфери, а й як важливий сектор економіки знань, що поєднує творчість, інновації та підприємництво. Їх розвиток сприяє формуванню нових культурних практик, поширенню сучасних комунікаційних форм і зміцненню культурної ідентичності суспільства. Водночас креативні індустрії відіграють важливу роль у створенні культурного продукту, який відображає актуальні суспільні процеси, транслює цінності та формує символічний простір сучасної культури [5, р. 193]. Саме тому дослідники наголошують, що ці галузі поєднують культурну та економічну функції, сприяючи розвитку інновацій, культурної комунікації та формуванню нових смислів у суспільстві.

В умовах війни креативні індустрії набувають додаткового значення, оскільки стають важливою платформою для осмислення воєнного досвіду та комунікації з міжнародною спільнотою. Через різноманітні форми творчості (мистецтво, музику, кіно, літературу, дизайн, цифрові медіа) відбувається репрезентація подій війни та їхнє культурно-мистецьке осмислення. Творчий сектор активно реагує на суспільні виклики, пропонуючи нові способи інтерпретації воєнної реальності, що сприяє глибшому розумінню пережитого досвіду як всередині країни, так і за її межами. Як зазначають дослідники, культурні та творчі практики в Україні під час війни формують нові художні наративи, що відображають теми боротьби, страждання, героїзму, солідарності та надії українського суспільства. Через мистецькі проекти, візуальні образи, музичні композиції та інші культурні продукти відбувається не лише фіксація подій війни, але й створення символічного простору, у якому формується нове розуміння сучасної історії та місця України у

світовому контексті [2, с. 279]. Через мистецтво відбувається символічне осмислення подій війни, що сприяє консолідації суспільства, зміцненню національної ідентичності та формуванню колективної пам'яті про сучасний історичний досвід.

Одним із ключових аспектів культурного спротиву в умовах російсько-української війни є використання мистецьких практик як ефективного засобу протидії інформаційній агресії. Відомо, що сучасні війни ведуться не лише у військовій, а й у інформаційній та символічній площинах, де важливу роль відіграють наративи, образи та культурні символи. Російська пропаганда активно використовує історичні міфи, маніпулятивні інтерпретації подій та культурні стереотипи з метою легітимації власної агресії та дискредитації України на міжнародній арені. У відповідь українське суспільство формує власні культурні та творчі практики, спрямовані на спростування дезінформації та утвердження правдивого бачення подій війни. Важливу роль у цьому процесі відіграють художні проекти, музика, плакатне мистецтво, ілюстрація, стріт-арт, кінематограф, а також різноманітні цифрові кампанії у соціальних мережах. Через ці форми творчості створюються нові символічні образи та культурні наративи, що відображають боротьбу українського народу за незалежність і свободу. Мистецтво стає своєрідною мовою комунікації, здатною передавати складні емоційні та соціальні переживання, пов'язані з війною, і водночас формувати позитивні образи героїзму, солідарності та незламності [4, с. 203]. Крім того, культурні продукти, створені представниками креативних індустрій, відіграють важливу роль у поширенні правдивої інформації про події війни серед міжнародної аудиторії. Тож творчі практики не лише протистоять пропаганді, а й формують позитивний міжнародний імідж України як держави, що відстоює демократичні цінності, свободу та культурну самобутність.

Крім символічної та наративної функції, креативні індустрії відіграють важливу соціальну роль, безпосередньо впливаючи на життя суспільства у воєнний час. Культурні ініціативи, благодійні мистецькі акції, виставки, концерти, театральні та музичні проекти стають не лише платформою для художньої самореалізації, а й потужним інструментом підтримки армії, волонтерських рухів та гуманітарних програм. Через творчі події громадяни мають можливість брати участь у колективних акціях солідарності, роблячи свій внесок у допомогу постраждалим, внутрішньо переміщеним особам та військовим. Такий вплив культури виходить далеко за межі чисто естетичного або розважального досвіду: вона формує відчуття спільності, підсилює соціальну згуртованість і мотивує громадян до активної участі у житті суспільства навіть за умов воєнних обмежень.

Дослідження українського культурного сектору засвідчують, що попри значні втрати, зумовлені руйнуванням культурної інфраструктури

та вимушеною міграцією митців, креативні індустрії демонструють значну стійкість і здатність адаптуватися до кризових умов. Численні культурних інституцій перейшли до цифрових форматів роботи, активізували міжнародну співпрацю та започаткували нові культурні проєкти [3]. Важливим є також економічний аспект функціонування креативних індустрій. У сучасній економіці вони виступають одним із драйверів інновацій та розвитку підприємництва. Навіть у воєнних умовах ці галузі можуть сприяти відновленню економічної активності та створенню нових робочих місць. У післявоєнний період саме креативний сектор може стати важливим чинником культурної та економічної реконструкції України [1, с. 64].

Таким чином, креативні індустрії в умовах російсько-української війни виконують комплексну функцію: вони сприяють збереженню культурної ідентичності, формують нові наративи війни, підтримують міжнародну солідарність та виступають одним із чинників соціальної і культурної стійкості українського суспільства. У перспективі розвиток креативних індустрій може відіграти ключову роль у культурному та економічному відновленні держави.

Список використаних джерел:

1. Коваленко О., Онисенко Т., Микитюк О., Кравченко Т., Свиридюк Т. Перспективи розвитку українських підприємств креативної індустрії в умовах викликів військового часу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 2 (223), С. 60–66. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/223-2/8>
2. Петренко В. Екзистенційні виміри війни. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2025. Вип. 50. С. 277–283. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.972>
3. Стратегії адаптації культури та креативних індустрій до воєнних умов: аналітична записка за результати дослідження УКФ. 2023. 21 с. URL: <https://surl.li/uuphvs> (дата звернення 16.03.2026)
4. Тормахова А. Мистецькі практики під час війни: український вимір. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2022. Вип. 40. С. 202–206. DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi40.547>
5. Yatsko K. Cultural industries as a method of self-expression. *Culture and Arts in the Modern World*. 2020. V. 21. P. 191–200. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1915.21.2020.208255>